
Husker du...?

REDAKSJONELT

NYLENNAM

Julen er tid for ettertanke og refleksjon. Barndommens lukter og lyder kommer gjerne tilbake, og gode minner har høysesong.

Sjelden tenker vi på betydningen av hippocampusformasjonen som en forutsetning for slike juleminner. "Så integrerter hukommelsen i vår tilværelse at vi ikke skjønner den mange tanker. Det er først når en av hukommelsesfunksjonenes vikter at vi skjønner hvor viktige de er," skriver Per Andersen i en gjennomgang av hukommelsens organisasjon og substrat (s. 4729).

Som vanlig er det tilbakeblikkene som dominerer Tidsskriftets julenummer.

MEDISINSKE MINNER

Middelalderen kan ingen minnes, og skriftlige kilder som kan belyse hvem som var helbredere i middelalderens Trondheim, finnes først fra midten av 1600-tallet (s. 4671). Fødselshjelpens historie er beskrevet i flere artikler i dette nummeret. Det er 250 år siden den første tangforløsning i Norge, og over 150 år siden det første keisersnitt. Dessuten er det 150 år siden James Young Simpson presenterte sin berømte tang for første gang (s. 4630, 4648, 4657, 4662).

Den første operasjon for abdominalt aortaaneurisme ble utført i 1817, og utviklingen på dette området avspeilerviktige deler av den medisinske historie (s. 4644). Den første reflekshammer ble laget i 1888 (s. 4666), og i det forrige århundre falt også tannverk inn under legenes ansvarsområde (s. 4691).

Grufulle drap er dessverre ikke et nytt fenomen, og en beskrivelse av "Grünerløkmordet" fra 1898 forteller mye om endringer både i samfunn, presse og i Tidsskriftet for den del (s. 4678).

Mange av våre lesere vil fortsatt huske forholdene under den annen verdenskrig. Sivert Svane gir en grundiggjennomgang av innsatsen til helse- og sosialarbeiderne i Finnmark under krigen (s. 4683, 4687).

Som vanlig rettes også blikket utover landets grenser. Vi blir kjent med Jevgenij Botkin, som var den russisketsarens livlege (s. 4697), og Aleksandr Borodin, som både var lege og komponist (s. 4693). Musikk og medisin forenes dessuten i artikkelen om Clara og Robert Schumann og Johannes Brahms (s. 4700).

Forholdet mellom medisin og litteraturodrøftes i artiklene om Agnar Mykles morsrelasjon (s. 4709), , Henrik Ibsens *En folkefiende* (s. 4718) og den tyske dikteren Heinrich von Kleists beskrivelse av menneskets natur (s. 4715).

Det kontrollerte kliniske forsøk feirer på en måte både 100-årsjubileum og 50-årsjubileum i år (s. 4635), og så velsynet på "kvinnelighet" (s. 4753) som sammenhengen mellom vin og helse (s. 4758) har endret seg betydelig gjennom tidene.

Medisinske museer er institusjoner som ikke bare tar vare på medisinske minner og gjenstander, men også setter den medisinske utvikling inn i en større historisk sammenheng (s. 4798, 4801). Mens det finnes museer for de fleste andre samfunnsområder her i landet, har myndighetene foreløpig ikke prioritert et nasjonalt medisinsk museum. En av Forsvarsmuseets oppgaver er å opprettholde og styrke forsvarsviljen i folket, og et nasjonalt medisinsk museum kunne på samme måte være med på å øke forståelsen for et godt offentlig helsevesen. Presset mot det offentlige helsevesen i Norge er nemlig økende, og en manglende kjennskap til historien kan være med på å svekke grunnlaget for det offentlige helsevesen i fremtiden.

En gjennomgang av siste års medisinske begivenheter er nytt i Tidsskriftets spalter (s. 4793). Her settes redaktørens skrøpelige hukommelse direkte opp mot leserens. Det er ganske sikkert forskjellige ting som huskes, og ikke minst kan hendelsene fortolkes ulikt.

KAN UBEHAGELIGE MINNER FJERNES?

"I Politiken gælder det paa visse Punkter ikke at have for god en Hukommelse," skrev den danske politiker og jurist A.F. Krieger (1817-93). Evne til å rydde i hukommelsen kommer nok godt med også på andre områder.

Både "persepsjon uten ytre stimulus", som var Georg H. Monrad-Krohn's (1884-1964) definisjon av hallusinasjoner (s. 4738), og fortrenning av uønskede minner faller inn under legers interesseområde. Sigmund Freuds idé om at ubehagelige erindringer kan fjernes fra hukommelsen, kan imidlertid ikke bekreftes av dagens nevrovitenskap (s. 4734). I de 100 årene som er gått siden Freud formulerte sine psykoanalytiske teorier, har for øvrig psykoanalysen utviklet seg betydelig (s. 4746).

La oss unne oss den glede det kan være å dyrke de gode minner - og derved i hvert fall holde de dårlige lenger unna.

Magne Nylenna

Publisert: 10. desember 1998. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 17. februar 2026.